
УДК 811.1:81'42

Ірина Сирко
м. Дрогобич

ГЕНЕЗА ЖАНРУ ЩОДЕННИКА: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Висвітлено питання генези щоденника як самодостатнього жанрового утворення. Подано короткий історіографічний огляд актуальних для сучасної діаріумології теорій щодо соціокультурних тенденцій, історичних чинників, які мали визначальний вплив на становлення й розвиток жанру щоденника як лінгвокультурного феномена.

Ключові слова: щоденник, жанровий розвиток, чинники розвитку, тенденції жанрового оновлення.

Становлення й розвиток щоденника як самодостатнього жанрового утворення — багатоаспектна проблема, яка передбачає з'ясування соціокультурних тенденцій, історичних чинників, зіставлення суспільно-політичних та історико-культурних умов його жанрової еволюції у різних лінгвокультурах, простеження збігів та відмінностей на рівні національних типів мовомислення тощо.

Жанр щоденника дослідники слушно визначають як «найбільш історичний», умотивовуючи таку оцінку тим, що «виник він унаслідок усвідомлення історії не тільки як «священної», але і як приватної, особистої; перетворення його з банальних прикладних записів, із розширеної прибутково-видаткової книги або ренесансного органайзера в «літературний жанр» стало можливим тільки в процесі зміни історико-культурних парадигм; іншими словами, коли приватна людина стала цікава не тільки сама собі, а й оточенню» [10: 289].

Історія зародження та формування жанру щоденника в різних культурах виявляє схожі тенденції та процеси, а сам щоденник — спільних «прародичів». Перший

© І.М. СІРКО, 2013

досвід осмислення цих питань сягає античних часів. До найбільш ранніх його зразків дослідники зараховують тексти, в основу яких покладено записи про події з життя особистості. Це насамперед Римські *Commentari* — домашні бухгалтерські книги, блокноти промов сенаторів, записи Цезаря про галльські війни та ін. [11: 113; 17: 6; 24: 184].

Окремі риси «щоденниковості» властиві «Сповіді» Аврелія Августина, яка розпочиналася «Розмовами із самим собою» у формі звернених до себе діалогів, тобто автокомунікації. Це один із найдавніших діаріумних зразків у християнській літературі. Близькими до «Сповіді» Августина є «Історія моїх бідунів» П'єра Абеляра, «Сповідь про моє життя» Магна Фелікса Еннодія та ін. Водночас, з огляду на критерій «чистоти» жанру, окремі мовознавці (наприклад, А. Залізник) не вважають названі тексти щоденниками [8].

Серед актуальних концепцій генези жанру щоденника — теорія про його походження з християнської традиції: «Щоденник — один із наслідків відкриття християнського часу» [10: 288]. Підкреслюючи спорідненість автобіографічного жанру літератури з Євангелієм (як свідченнями від першої особи), зв'язок щоденника із давньохристиянською традицією та біблійною тематикою констатує О.В. Богданова [3: 29].

Популярною є також гіпотеза про «сферу автобіографічного» як джерело виникнення щоденника, а також «складання документальної (точніше автодокументальної) послідовності» за хронологічним принципом як основний метод відповідних щоденниковознавчих досліджень [23: 84]. Зокрема, за словами С.В. Рудзієвської, «щоденниковий жанр належить до сфери автобіографічного, тому його витoki слід шукати саме тут, адже *автобіографія* — характерний жанр для мистецтва Нового часу, як і життє — для мистецтва Середніх віків» [21: 89]. Зауважимо, однак, що *автобіографія* створюється *post factum*, вона позбавлена безпосередності, спонтанності. Події, викладені в ній зазвичай ретельно відібрані й осмислені, що зближує автобіографію з мемуарами. Крім того, автобіографія є описом діахронічного характеру, який не вписується в рамки «щоденникового» часу.

Продуктивним у сучасному мовознавстві є досвід пов'язування передісторії щоденника з середньовічним жанром *хронік*, які на Русі мали назву *хронографів* або *літописів*. Представлена в хроніках концепція історії мала теологічну основу, а авторська позиція літописця була цілковито обумовлена часом і залежала від інтересів того політичного стратуму, до якого він належав.

Певна скорельованість щоденника та *життійної літератури* умотивує спроби генетично пов'язати аналізований жанр із жанром «*хоженій*» («*ходінь*»): «Враховуючи зазначену особливість, коли через обов'язково-канонічні форми давньоруської літератури проступають інші, особистісні, зумовлені позицією автора, можна зробити припущення про генетичний зв'язок «*хоженій*» із жанром щоденника» [14]. На закорінення щоденника у паломницькій літературі IX–X ст. і безпосередній

зв'язок із жанром «*хоженій*» вказують О.Б. Боброва («*хоженія...* є тим джерелом, яке вже у XII столітті стало жанровим різновидом щоденника» [2: 11]), О.В. Богданова («жанр щоденника бере початок у паломницькій літературі IX–X ст. у жанрі *хоженій*, для якого характерними ознаками є автобіографізм, документальність, фактографічність, вільна манера викладу тощо» [3: 29]) та інші дослідники. Такі твори, як «*Хоженіє Данила Паломника*», «*Хоженіє за три моря*» Афанасія Нікітіна та ін. учені характеризують як «дуже особисто-авторські», на відміну від «безособових і анонімних» грецьких: «Ігумен Данило легко і вільно пише зі свого власного погляду, так само як і про себе самого» [19: 5].

Досліджуючи історію виформування й розвитку жанру щоденника в українській лінгвокультурі, Т.А. Космеда зауважує: «щоденниковий жанр... був активізований ще тоді, коли в дискурсивній практиці українців активно побутовували молитовно-сповідальний дискурс, генеза якого сягає часів Київської Русі, коли мала популярність філософія ісихазму, формувалася характерна для українського національного дискурсу «філософія серця», кардіоцентризм» [11: 110].

Для літератури XVII ст. характерна поява жанрів, «спеціально призначених для вираження особистого досвіду та опису індивідуальних рис людей і подій»: біографій, автобіографій, щоденників і записок очевидців [7: 334]. До цих жанрових «новоутворень» варто зарахувати і *поденні журнали* (або *поденні записки*), що їх часто кваліфікують як протоджерело щоденникової оповіді. За припущенням Ф.М. Лур'є, у Росії ведення таких журналів зніціював Петро I, який «доручив государеву двору піддядьчому Олексію Васильовичу Макарову вести «журналі чи поденні записки» про все, що відбувалося з царем і в його оточенні» [15: 22]. Існували також т. зв. *камер-фур'єрські журнали* — описи придворного життя чи побуту царської сім'ї, у яких фіксували плани монархів, мотиви їхніх вчинків, деякі дипломатичні таємниці. Прикметно, що автори журналів були дещо «знеособленими», оскільки записи камер-фур'єра зазнавали жорсткої цензури. Проблема генези жанру щоденника в цьому випадку ускладнюється, оскільки втрачається визначальний критерій «щоденниковості» — суб'єктивність, без якої неможливо визначити авторську позицію, ідентифікувати образ автора, що є «своєрідним «скріпленням» розрізнених фактів і вражень і забезпечує цілісність навіть тоді, коли щоденникові записи несподівано перериваються» [14].

У XVII ст. індивідуальний, суб'єктивний чинник у літературі починає панувати над безособовим, особистісне стає домінантою художньої свідомості епохи, принцип індивідуальності набуває статусу визначального. Знаковою особливістю літератури цього періоду стає її «безцензурність», що дає змогу авторам вільно викладати думки, висловлювати свої погляди без обмеження середньовічними канонами. У цей час виникає й щораз більше посилюється інтерес до *особистості письменника*, його біографії, життєвих позицій і принципів, громадських зв'язків. Як стверджує Ю. Н. Солонін, «сучасна європейська літерату-

ра зобов'язана XVII століттю, крім інших культурних починань, що становлять нині її сутність, ще й утвердженням, якщо не відкриттям, тих незліченних форм і видів виражень духовного життя людини, які ми узагальнено називаємо суб'єктивними» [22: 11]. Із процесом «легітимації суб'єктивності і форм її вираження» традиційно пов'язують і появу перших біографій, більшість з яких створено з орієнтацією на *житийний* канон (деякі вчені, щоправда, вбачають у біографії трансформацію жанру *життя* і пристосування його до нових умов побутування). Посилення особистісного, індивідуального чинника показово виявляється у творчості протопопа Аввакума, чиє «Житіє» із жанром щоденника зближує наявність елементів авторської самооцінки.

Названі джерела хоч частково й визнані генетичними протоджерелами жанру щоденника, однак однозначно пов'язувати його оформлення з якоюсь конкретною жанровою формою недоцільно. Кожна з них має певні риси, що зближують її зі щоденниковим дискурсом, однак жанрової цілісності вони не створюють.

Аналізуючи основні етапи становлення і розвитку щоденника як самодостатнього жанру, О. В. Шеховцова підсумовує: «щоденникова література (у повному значенні цього слова) була започаткована в епоху Відродження, коли прагнення до наукового дослідження людини, суспільства та історії поєднувалося з художнім. Зростання самоусвідомлення особистості, поряд з відродженням автобіографії та епістолярного жанру, зумовлює й появу щоденника, хоч спочатку його часто сприймали як щось аматорське, майже дилетантське. В епоху класицизму з її чіткою ієрархією щоденник посідав найскромніші позиції» [24: 183]. Проте вже друга половина XVIII ст., ознаменована поширенням сентименталізму, значно активізує процес становлення жанру, культивує щоденник як форму самоспостереження. У цей період відбувається «активне формування різновидів жанру щоденника — «реальних», побутових щоденників — записів приватного характеру і щоденників художньої оповіді» [2: 14–15]. Знаковим явищем тогочасної української культури стало поширення записів, які, без сумніву, є різновидом щоденникового жанру — *діаріушів* або *діаріїв*. «Діаріуш (лат. *diario* — щоденний, польськ. *diariusz* — щоденник, сімейна хроніка) — записи, зроблені певною особою про події свого зовнішнього та внутрішнього життя» [4]. На тлі інших жанрових різновидів *діаріуш* характеризують «хронологічність, дотримання плинності подій (часом із перервами, обумовленими певними обставинами чи станом автора щоденника), а також суб'єктивність (мова від першої особи, а тема — залежно від особистих інтересів автора)» [Там само].

Загалом погоджуючись із тим, що терміном *діаріуш* «можна називати кожний вид щоденника», Т.А. Космеда вказує на відмінність між цими поняттями: «хоч латинський варіант цієї лексеми і є придатним для використання в якості терміна, ...поняття «діаріуш» виключає літературно-художній жанр» [11: 121].

У контексті цілісного опису історії становлення й розвитку жанру на особливу увагу заслуговують *канцелярні діарії* — щоденні записи адміністративної діяльності управителів краю, що їх вели урядники гетьманської канцелярії (порівн. «Діарії» канцеляристів М. Ханенка, П. Борзаківського, П. Ладинського, Ф. Жученка, С. Зорки, Я. Марковича та ін.). Створювані, як правило, посадовими особами, ці записи за своїм характером і змістом часто нагадували актові джерела. Зокрема, Я. Маркович фіксував у *діаріях* факти внутрішньої політики та міжнародних зв'язків гетьманів І. Скоропадського, Д. Апостола, С. Кочубея протягом 50 років (1717–1767), занотовуючи відомості з історії, побуту різних верств населення, розвитку ринку, ремесел тощо. М. Ханенко висвітлював події з історії України та життя гетьманів П. Полуботка, Д. Апостола, К. Розумовського та ін. упродовж 30 років (1719–1721, 1727–1754) тощо.

У XVIII ст. «ведення щоденника сприяло формуванню літературного стилю на практиці, зокрема й стилю іншомовного» [16: 104], що простежувалося в щоденниках, написаних нерідною для авторів мовою — французькою, німецькою, російською чи іншою. Наприклад, К. Вьолле відзначає, що автобіографічна культури вказаної доби в Росії формувалася не лише з опертям на традиції давньоруської літератури, а й під впливом «французької манери», оскільки в тогочасній мовно-культурній ситуації звичною була практика вживати французьку мову в «домашніх жанрах» — листах, спогадах, щоденниках [1: 57–111]. Ця традиція стійко утримувалася протягом усього XIX ст., а також на початку XX ст. (показові з цього погляду записки баронеси Н. Строганової, щоденники А. Керн, А. Оленіної, Н. Куракіної та ін.). Така практика була актуальна для українського соціуму, про що свідчить, зокрема, щоденник Марії Башкирцевої. Варто відзначити, що ведення записів іноземною мовою дослідники іноді пов'язують із тим, що «не був вироблений в українській мові на той час відповідний стиль — стиль художньої прози, а також й інші стилі, як-от: публіцистичний, науковий, офіційно-діловий» [11: 115].

Розвиток щоденникового жанру у XIX ст. стимулювали соціальні та історико-культурні чинники. Саме в цей час «до щоденника почали *de jure* ставитися як до літературного явища» [6; 7]. Як наслідок, зазнали переакцентування жанрові доміанти, утворилися нові різновиди щоденникових записів, практично завершився процес виформування жанру. Природно, що при цьому істотно змінилися, розширилися й основні функції щоденникових записів — вони стали засобом реалізації морально-інтелектуальних запитів особистості. Поширилася практика публічного читання щоденників, що передбачала «апробацію моральних понять, філософських думок, життєвих правил, над якими автор працював і роздумував у своєму літописі» [6: 6]. Цю тезу розвиває і підсумовує українська дослідниця Н.М. Момот: «Людина уже не тільки сповідалась у щоденнику, не тільки розкривала своє внутрішнє життя — її вже не задовольняла замкненість усередині власного світу,

вона прагнула вийти за межі свого «я», у зовнішній світ, у навколишню дійсність» [17: 8]. «Доступність» щоденника, його здатність ставати надбанням певного кола слухачів А.М. Новожилова означає як «шлях від відокремленості себе — до єдності з іншими» [18: 26].

Зі зміною функцій щоденника якісно трансформується й одна з основних його ознак — *інтимність*. Щоденник втрачає особистісний характер і навіть за умови створення «для себе» не виключає можливості «оприлюднення». Такими в українській лінгвокультурі є щоденники Т. Шевченка, П. Куліша, П. Мирного, О. Кобилянської, О. Кістяківського, О. Довженка. Зміна характеру «інтимності» вплинула на типи репрезентації, а також на співвідношення особистого та суспільного у щоденнику: «акцент здійснюється не на власному «я» (хоч у щоденнику особистість автора є першорядною), не так на внутрішньому стані автора щоденника, як на зовнішніх подіях, які це «я» сприймають, осмислюють, оцінюють» [13: 19–20].

Істотних змін зазнає й інша визначальна жанрова ознака щоденника — *автокомунікативність*. З'являється реальний персонаж — майбутній читач щоденника, апелювання до якого стає компонентом оповіді, своєрідним імперативом, що визначає не тільки поведінкову стратегію автора, а й стилістичну манеру викладу матеріалу.

Названі риси щоденникового дискурсу ХІХ ст. показово характеризують ментальну й художньо-естетичну сутність епохи, у контексті якої сформувався «феномен щоденниковості».

На рубежі ХІХ–ХХ ст. жанр щоденника тематично урізноманітнюється, охоплюючи найширше коло висвітлюваних ідей — від заглиблення у внутрішній світ автора до опису знакових подій національної та світової історії. Цей період дослідники характеризують як перехідну епоху, що «визначається породженням нових тенденцій, появою незвичних точок дотику і сфер взаємодії між мемуарною літературою, публіцистикою, есеїстикою і сферою художньої літератури» [9: 2]. Активний пошук нових художніх форм позначився і на розвитку щоденника. Тісна взаємодія з белетристикою сприяла утвердженню якісно нових типів щоденникових записів, які вже не можна співвідносити тільки з документальними жанрами, оскільки вони стають фактами художньо-документальної літератури. На думку А.В. Ільків, саме кінець ХІХ — початок ХХ ст. став періодом виформування і повноцінного функціонування трьох модифікацій щоденника — *фактографічного*, *белетризованого* і *белетристичного*. Актуалізація кожного з них «детермінована загостренням суспільно-політичної ситуації... або ж художньо-естетичними пошуками (захоплення письменників фрагментом, щоденним нанизуванням у творі деталей, фактів, нонселективністю тексту, психологізацією прози)» [9: 12]. Ця думка концептуально розвиває положення праці А.В. Кочетова, у якій новоутворені щоденникові форми кваліфіковано в інших термінах: «Модернізм, який надавав перевагу суб'єктивному фактору відображення, посилив інтерес і до щоденника

як індивідуальної форми авторського самовираження. Тому закономірно, що цей жанр переходить у наступну фазу розвитку. Дедалі популярнішою стає форма *літературно-художнього щоденника*, що існує паралельно з класичним — тим, що тяжів тільки до публіцистичної фіксації подій. У ХХ ст. для багатьох письменників щоденник перестає бути чернеткою та збіркою заготовок для майбутніх книжок. Він переростає рамки інтимних «розмов про себе, стаючи іноді «головною книгою життя» [12: 8]. В українській лінгвокультурі лише в другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. щоденники (у різних жанрових різновидах) стали формою особистісного самовираження. Зокрема, цю тенденцію засвідчують щоденники Ю. Луцького, Г. Тютюнника, О. Гончара, Р. Іванчука, В. Медведя, К. Москальця, В. Симоненка, П. Сороки, Л. Танюка та ін. письменників, діячів культури і мистецтва. Щоденник як авторську композиційну модель побудови прозових текстів репрезентовано в ідіостилях М. Воробйова, Т. Гаврилів, М. Матіос, С. Жадана.

Варто відзначити, що жанр щоденника не тільки зазнає впливу белетристики і публіцистики, а й сам суттєво впливає на процес контамінації, «гібридизації» жанрів і стилів сучасної української літературної мови. Унаслідок цього зворотного впливу з'явилися оригінальні художні форми й жанрові різновиди — щоденник-містифікація, щоденник як паралельний до художнього документальний текст, щоденник як засіб психологізації прози та стратегія найменування твору тощо.

Щоденник як жанр і щоденникова форма, як різновид художньої творчості показово фіксують також зміну способів і типів мовомислення людини залежно від часу, соціокультурних умов, особистого і соціального досвіду: «Якщо література ставала сповідальним жанром, нерідко набуваючи структури і стилістики інтимних записок, щоденника, то *класичні* форми інтимної літератури поступово деградували. Тип культури і спосіб суспільного життя, форми спілкування сприяють неухильному спаду потреби вести щоденники, писати листи, в інший спосіб фіксувати свої думки, почуття, оцінки» [22: 13]. Іншими словами, зміна культурних формацій суспільства логічно детермінує зміну самооцінки людини, оцінки довкілля, подій, а, отже, і способи їх вербалізації у щоденнику, модифікацію характеру самого щоденника, який «замість самоорганізації, самоаналізу, впорядкування власних думок, як основних функцій паперового особистого щоденника, на перше місце виводить створення віртуального «Я», властивості якого поліпшені порівняно з дійсністю» [25: 52–53]. Такі щоденникові записи засвідчують посилення коекзистенційних зв'язків їхніх авторів порівняно з еволюційними, тобто діарійна комунікація здебільшого розрахована на сучасників, а отже — на негайну публікацію. Це, безумовно, одна з визначальних характеристик новітнього щоденника, ознака його жанрової еволюції.

Тенденція переходу щоденника від інтимної розповіді до публічності стала особливо продуктивною в останні десятиліття. Поява нових інформаційних технологій сприяла поширенню *онлайнного, віртуального*

щоденника, характерними ознаками якого є оперативність, відвертість, демократичність у дотриманні норм, лексична розкутість. І.С. Дьяченко визначає *віртуальний* щоденник як «інший первинний спосіб донесення «живих» текстів до читача, текстів незавершених, фрагментарних, однак цілісних в межах авторської свідомості, у якій виник первинний імпульс до їх створення, і специфічне середовище, у якому відбувається їхня фіксація» [5: 159–160]. Текст віртуального щоденника, на думку дослідниці, є «макрокомунікативним актом, під час якого відбувається процес освоєння читача з автором, публічний процес створення себе на очах у публіки» [Там само: 160]. Попри типологічну подібність із *класичним* щоденником та опертя на вже існуючі жанрові структури, віртуальний щоденник має свої особливості, зумовлені передусім настановами авторів-блогерів на пошук людей, які поділяють їхні життєві позиції, на активне спілкування з ними. Автори обох типів щоденників (і *класичного*, і *мережевого*, *онлайнного*) створюють комунікативний текст, однак *інтернет-щоденник* розрахований на миттєву реакцію, а це, відповідно, посилює його публіцистичність. У віртуальних щоденниках способом відвертого самовираження слугують різні жанри: сповідь, спостереження, афоризми, жарти. Окремі тексти побудовані за зразком щоденникових записів, інші є збірками поезій, невеликих есе, літературних проєктів, які визрівають у процесі дискусій. Отже, популярність онлайнного щоденника є безсумнівною, оскільки «через зміну векторності суспільної свідомості більшість користувачів Internet простору віддають перевагу сучасним оригінальним публічним формам спілкування, ніж класичним щоденниковим діалогам із самим собою» [Там само: 161].

Осмислення й висвітлення основних етапів, умов і чинників становлення й розвитку щоденника як самодостатнього жанру в історії національної лінгвокультури, специфіки його розвитку на сучасному етапі — важливе для цілісної репрезентації історії літературної мови. Перспектива відповідних досліджень пов'язана з вивченням щоденникових текстів кінця ХХ — початку ХХІ ст. як якісно нових форматів вербалізації «взаємин людини й історії». Автодокументальний матеріал, зафіксований у цю добу, потребує вироблення й застосування нових методологічних підходів, які уможливлять системний опис сучасної еволюції щоденника відповідно до розвитку мовної свідомості, типу мовомислення авторів.

1. Автобиографическая практика в России и во Франции : Сборник статей / [под ред. К. Вьолле, Е. Гречаной]. — М. : ИМЛИ РАН, 2006. — С. 57–111.
2. Боброва О.Б. Дневник К.И. Чуковского в историко-литературном контексте : автореф. дис. ...канд. филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / О.Б. Боброва. — Волгоград, 2007. — 24 с.
3. Богданова Е.В. Языковые особенности жанра дневника / Е.В. Богданова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. — Тамбов : Грамота, 2008. — № 1. — Ч. 1. — С. 28–33.

4. Діаріуш [Електронний ресурс] // Словник літературознавчих термінів. — Режим доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua/info/dict/lb8y4.html>
5. Дьяченко І.С. Онлайнвий щоденник у віртуальному просторі INTERNET / І.С. Дьяченко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. — 2009. — № 18 (181). — С. 158–162.
6. Егоров О.Г. Русский литературный дневник XIX века. История и теория жанра : автореф. дис. ...д-ра филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / О.Г. Егоров. — М., 2003. — 29 с.
7. Живов В.М. Религиозная реформа и индивидуальное начало в русской литературе XVII века / В.М. Живов // Разыскания в области истории и предьстории русской культуры. — М., 2002. — С. 319–343.
8. Зализняк А. Дневник: к определению жанра [Электронный ресурс] / А. Зализняк // «НЛО». — 2010. — № 106. — Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/106/za14.html>
9. Ільків А.В. Жанр щоденника в українській літературі другої половини ХХ — початку ХХІ століть : автореф. дис. ...канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / А.В. Ільків. — Івано-Франківськ, 2008. — 20 с.
10. Кобрин К.Р. Похвала дневнику / К.Р. Кобрин // Новое литературное обозрение. — 2003. — № 3. — С. 288–295.
11. Космеда Т.А. Его і AlterEgo Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу : монографія / Т.А. Космеда. — Дрогобич : Коло, 2012. — 371 с.
12. Кочетов А.В. Щоденник О.В. Дружиніна : типологія жанру, поетика, історико-літературний контекст : автореф. дис. ...канд. філол. наук : спец. 10.01.02 «Російська література» / А.В. Кочетов. — Херсон, 2006. — 24 с.
13. Криволапова Е.М. Жанр дневника в наследии писателей круга В.В. Розанова на рубеже XIX — XX веков : автореф. дис. ...д-ра филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / Е.М. Криволапова. — М., 2013. — 48 с.
14. Криволапова Е.М. К вопросу о генезисе жанра дневника [Электронный ресурс] / Е.М. Криволапова // Ученые записки : электронный научный журнал Курского государственного университета. — Серия : Филологические науки. — 2012. — № 1 (21). — Режим доступа : <http://scientific-notes.ru/pdf/023-022.pdf>
15. Лурье Ф.М. Возвращение «подённых записок»: Жизнь императорской фамилии глазами камер-фурьеров / Ф.М. Лурье // Родина, 2009. — № 2. — С. 22–25.
16. Момот Н. Журнал Т. Шевченка в контексті розвитку європейської традиції / Н. Момот // Т. Шевченка і світова культура: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (Сімферополь, 2004). — К.: Грамота, 2004. — С. 101–106.
17. Момот Н.М. Щоденник Т. Шевченка як творчо-психологічний та жанровий феномен : автореф. дис. ...канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Н.М. Момот. — Кіровоград, 2006. — 20 с.
18. Новожилова А.М. Дневниковая культура в России начала XX века / А.М. Новожилова // Филологические записки : материалы Герценовских чтений : Сборник статей. — СПб. : Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена, 2005. — С. 24–29.
19. Прохоров Г.М. Игумен Даниил и его «Хожение» в Святую Землю / О.А. Белоброва, М. Гардзанити, Г.М. Прохоров, И.В. Федорова // «Хожение» игумена Даниила в Святую Землю в начале XII в. — СПб.: Изд-во Олега Абышко, 2007. — С. 5–14.
20. Рудзиевская С.В. Дневник писателя в контексте культуры 20 века / С.В. Рудзиевская // Филологические науки. — 2002. — № 2. — С. 12–19.
21. Рудзиевская С.В. Художественные возможности и истоки жанра дневника писателя / С.В. Рудзиевская // Вестник Литературного института им. А.М. Горького. — М., 2002. — № 1. — С. 85–92.
22. Солонин Ю.Н., Дудник С.И. Судьба субъективного жанра в контексте европейской культуры XVII — XX веков // XVII век в диалоге эпох культур: материалы Междунар. науч. конф. «Шестые Лафонтеповские чтения» СПб., Изд-во Санкт-Петербургского философского общества, 2000. — С. 10–13.

23. *Топоров В.Н.* Два дневника (Андрей Тургенев и Исикава Такубоку) // Восток — Запад. Исследования. Переводы. Публикации. — М. : Наука, 1989. — Вып. 4. — С. 78–99.
24. *Шеховцова О.В.* Щоденник як жанр мемуарної літератури : історія розвитку / О.В. Шеховцова // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. — 2009. — № 18 (181). — С. 181–186.
25. *Шолуха Н.Є.* Культурологічні та соціально-філософські виміри комунікації : інтернет-блог як сучасний варіант особистого щоденника в масовій культурі / Н.Є. Шолуха // Культура України. — 2012. — Вип. 37. — С. 50–58.

Стаття надійшла 12.09.2013.

Iryna Syrko

Drogobych

GENESIS OF THE DIARY GENRE: HISTORIOGRAPHICAL REVIEW

The article deals with the problem of the genesis of a diary as a self-sufficient genre formation. A brief historiographical review of the theories, actual for the modern Diary Studies, has been given. They concern the sociocultural tendencies and historical factors which influenced the formation and development of a diary as a linguocultural phenomenon.

Key words: Diary, genre genesis, factors of development, tendencies of genre renewal.

Мовна мозаїка

УЄФА чи УЕФА?

У сучасному спортивному житті часто вживаною стала звукова аббревіатура **УЄФА**, яку вимовляють як ціле слово. Довідкові видання української літературної мови подають до неї повну кількаслівну назву — *союз європейських футбольних асоціацій*, якою іменують офіційну структуру, що керує розвитком професійного футболу в Європі, налагоджує взаємодію між національними футбольними організаціями, проводить власні турніри тощо. Якщо пристати до думки про таке походження цієї аббревіатури, то вона мала б форму **СЄФА**. Насправді **УЄФА** — це передана буквами українського алфавіту (транслітерована) англійська аббревіатура **UEFA** (скорочення англійської назви *Union of European Football Associations*), на що вказує насамперед початкове **У** в українській аббревіатурі. Оскільки в сучасній українській літературній мові, подібно до російської, узвичаєна вимова **Європа**, **європейський** (див.: Український правопис, § 91, п. 2), то і в аббревіатурі замість **Е** вжито **Є**.

Отже, **УЄФА** — це передана буквами української мови англійська аббревіатура **UEFA**, у якій лише **Е** замінено на **Є** відповідно до фонетичної норми чинного українського правопису.

Катерина Городенська